

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

ROMILA ADRIAN G.

Efectul îndelungat al pasiunilor de tinerețe/ Adrian G. ROMILA

Iași : Junimea, 2020

ISBN 978-973-37-2334-9

821.135.1

Redactor: *Simona MODREANU*

Tehnoredactare și copertă: *Cezar BACIU*

Coperta I: *Andrei NUȚU*, „Soul searching”

Editura JUNIMEA,

Bulevardul Carol I

Parcul Copou, Iași

Tel.: 0232 410 427

C. P. 85, Oficiul Poștal nr. 1

e-mail: edjunimea@gmail.com

revistascriptor@gmail.com

Vă invităm să vizitați site-ul nostru,

la adresa www.editurajunimea.ro

(unde puteți comanda oricare dintre titluri,

beneficiind de reduceri),

precum și pagina de facebook a editurii Junimea.

Editura Junimea este acreditată CNCIS 97 / 2012

Editura Junimea și revista **Scriptor**

sunt membre ale **Asociației Revistelor,**

Imprimeriilor și Editurilor Literare (A.R.I.E.L.),

asociație cu statut juridic, recunoscută de Ministerul Culturii

Contravaloarea timbrului literar

se depune în contul Uniunii Scriitorilor din România

© Adrian G. ROMILA

© Editura JUNIMEA, IAȘI – ROMÂNIA

Adrian G. ROMILA

***Efectul îndelungat
al pasiunilor de tinerețe***

Editura Junimea

Iași – 2020

SUMAR

<i>Cuvânt înainte</i>	5
<i>Animula vagula blandula...</i>	
<i>(din cele ale sufletului)</i>	
Iisus a venit & scris pe pământ.....	9
O întâmplare din Betania	16
Apostolul Toma sau despre încredințarea prin vedere	20
Estetic și religios (extras dintr-un <i>Dicționar apocrif</i>)	25
Semnul icoanei	29
Puterea cuvântului: de la liturgic la poezia străzii.....	34
Liturghie (extras dintr-un <i>Dicționar apocrif</i>)	36
Îndoială și Înviere	39
Absență, ruptură și discontinuitate: salvarea prin carte în cultura românească premodernă	42
Douăsprezece comentarii la colind	49
Cum am ratat întâlnirea cu sinele	50
Cei ce sunt curajoși și ridicoli.....	55
Despre moartea tuturor.....	61
Raiul ca ospăț. Mic excurs prin „lumea de dincolo”	64
Rai (extras dintr-un <i>Dicționar apocrif</i>)	71
Profetul și Fiul lui Dumnezeu: o chestiune de imagine	73
Imaterialul din bucătăria bunicii.....	76
Despre fuga de sine, cu pesimism	78
Raiul, la 25 de km de comunism.....	82

**... hospes comesque corporis.
(din cele ale trupului)**

A scrie, a trăi, a muri. Mic exercițiu antilivresc.....	91
Efectul îndelungat al pasiunilor de tinerețe.....	96
Post-modernism (extras dintr-un <i>Dicționar apocrif</i>)	103
De ce țin un jurnal?	105
Poezie și cotidian	107
Genul minor al aventurii – el însuși aventură	110
Aventură marină (extras dintr-un <i>Dicționar apocrif</i>).....	117
Noica, după 30 de ani: <i>Jurnalul de la Păltiniș,</i> <i>Epistolarul și „eternii săteni ai istoriei”</i>	120
Memoria ca narațiune personală. Două cazuri de implicații etice.....	131
Lucid.....	143
Despre citit, privit și libertate.....	145
Lectură (extras dintr-un <i>Dicționar apocrif</i>).....	148
Decalog valabil numai pe pământ, cât timp literatură va fi.....	150
Câteva rămășițe lângă desenul lumii.....	151
Canon (extras dintr-un <i>Dicționar apocrif</i>).....	156
Omul sau uniforma	158
Între două gusturi sau câteva chestiuni privind canonul literaturii în școală	162
O dependență.....	168
Irelevanța esteticii literare.....	170
Preeminența biografiei sau despre geniu în memoria recentă ...	173
Mit (extras dintr-un <i>Dicționar apocrif</i>)	181

Dincolo de toate iluziile sau predaniile maestrului eminescian..	184
Despre viață și cărți	195
Eliade-Culianu: aventura modelului	199
Escapism, exotic și aventură: aspecte ale imaginarului călătoriei în proza lui Radu Tudoran	213
Hogaș sau coborârea muntelui.....	229
Cinema, dragostea mea	238
Pădurea spânzuraților: cartea și filmul, lumina și tăcerea	242
Cazul Tanacu: filmul și cartea	250
Western Mania	260
<i>The Revenant</i> sau Hugh Glass, marca Înărritu	265
Tarantino: Django unchained & reloaded.....	270
Epopeea „rangerului singuratic”	275
<i>In the Heart of the Sea</i>	279
Un eastern balcanic: <i>Aferim</i>	283
Despre Poarta Albă	286
The 8th film by Quentin Tarantino.....	288
Un om, o agendă și dorințele celorlalți	292
1917: umanitate, suferință, speranță și moarte.....	295

Iisus a venit & scris pe pământ

Iisus nu a scris niciodată nimic, se știe, nu a scris și nu și-a lăsat învățătura în vreun text. Paradoxul face ca creștinismul să fie o „religie a cărții”, mai mult ca oricare altă religie, dar a unei „cărți” alcătuite ulterior, mult după retragerea lui Iisus din istorie. Cele patru evanghelii ale *Noului Testament* sunt relatări târzii, cu atât mai „credibile” cu cât, la aproape o sută de ani de la evenimentele relatate, două aparțin autorilor care nu au fost martori direcți ai activității lui Iisus și ai cuvintelor sale. Le-au scris în condițiile existenței celorlalte texte canonice ale *Noului Testament*, *Faptele apostolice*, *Epistolele* și *Apocalipsa*, și ele repere indirecte ale mesajului creștin. Ca să nu mai vorbesc de mulțimea evangheliilor apocrife, care aduc, pe alocuri, date noi în povestea spuselor și faptelor lui Iisus. Vremea cuvântului care zidea la simpla auzire era la crepuscul, pe măsura setei tot mai mari a potențialilor ascultători. Lipsa intenției originare a scrisului nu ar fi singurul paradox al unei credințe aparent minoritare, care s-a răspândit rapid, pe un teritoriu uriaș, dominat de politeisme și de obiceiuri culturale străvechi. Cu un pronunțat nucleu oral incipient, tradiția creștină a sfârșit prin a trece într-o carte și a se conserva definitiv acolo. Comunitatea creștină s-a transformat, până la urmă, dintr-o „adunare” subterană care celebra subversiv, la o cină agapică, întruparea, moartea și învierea lui Dumnezeu, într-o instituție distinctă, Biserica, proferând un mesaj universal. Formele ei de

manifestare sunt, cu precădere, artistice și textuale, în ritul ei se cântă și se recită, e adevărat, dar pe altarul ei stă o carte, temelie a ființei ei și a miilor de alte cărți care i-au teaurizat învățătura. Și încă o mai fac, scriptic.

Și totuși, de ce nu a scris nimic Iisus? Exclud din start posibilitatea s-o fi făcut, dar să nu fi ajuns informația până la noi. Lucrul ar fi fost prea important, ca să nu fie povestit, iar autorii evangheliilor deserveau deja o lume a cărții, în care textele înlocuiseră memoria. Există o singură mențiune canonică despre acțiunea de-a scrie a lui Iisus: în *Evanghelia lui Ioan*, la capitolul 8, 6-8. În fața femeii adultere ce trebuia lapidată și a executanților ei, Iisus scrie cu degetul pe pământ. Iată pasajul: „Au zis Lui: Învățătorule, această femeie a fost prinsă asupra faptului de adulter; Iar Moise ne-a poruncit în Lege ca pe unele ca acestea să le ucidem cu pietre. Dar Tu ce zici? Și acestea ziceau, ispitindu-L, ca să aibă de ce să-L învinuiască. Iar Iisus, plecându-Se în jos, scria cu degetul pe pământ. Și stăruind să-L întrebe, El S-a ridicat și le-a zis: Cel fără de păcat dintre voi să arunce cel dintâi piatra asupra ei. Iarăși plecându-Se, scria pe pământ”. Precizarea e făcută de evanghelist (martor probabil, altfel un apropiat al învățătorului său), după cum se vede, de două ori, la mică distanță, ceea ce înseamnă că nu e pur întâmplătoare, că e vorba de un gest care i-a reținut atenția și pe care l-a considerat demn de a fi pomenit. Dar n-a spus ce a scris și de ce, sau de ce atunci și nu altădată. Singur contextul relatării ar putea aduce lămuriri asupra unicului moment în care Iisus a scris. Încerc o succintă interpretare a acestui extraordinar mister creștin pornind de la raportul pe care l-ar fi putut avea Iisus cu scrierea, cu depozitarea referințelor în semne grafice și cu principiul absolut al scrierii – convenția semnificării.

Nu există un dispreț al lui Iisus pentru scris, pentru cultura transmisă de texte. Era un om care cunoștea tradiția poporului său și *Vechiul Testament*. Cita cu ușurință din profeți, a predicat în Sinagogă de foarte tânăr, a interpretat adesea Scriptura ebraică. Avea toate calitățile unui învățător,

cum îl numeau contemporanii. Și totuși, singura dată când a scris ceva, a făcut-o pe un suport efemer, pe pământ, cu degetul, ca o joacă sau ca un pretext pentru un răgaz de meditație, într-un moment deloc favorabil. Atenția celorlalți nu era atrasă de ceea ce scrie, ci de evenimentul pedepsirii unei adulterine, de întrebarea referitoare la cine să o facă și la cine-i fără de păcat. Cel mai probabil nimeni nu s-a uitat la semnele lăsate pe pământ de degetul lui Iisus. Dar chiar faptul că acesta acționează atunci îl transformă într-un gest semnificativ. Iisus convoacă printr-un act gratuit, în fața neinițiaților săi privitori încordați în judecată, relația dintre *prezență* (a Lui însuși, a adevărului) și *absență* (înlocuită de grafem, de semnul scris). Iisus e Cuvântul făcut trup, prezent deplin, în forma cea mai vizibilă, ceea ce face ca orice raport simbolic să fie, în preajma sa, inutil. Scrisul ține locul unei prezențe care umple inevitabil o absență, el aduce aminte convențional de lucruri și idei rămase în urmă, dispărute. Chipul viu al Cuvântului, însă, locuirea lui „în carne” face superfluă semnificarea prin altceva, prin litere scrijelite pe pământ, eventual. Cuvântul este acolo, n-are nevoie să fie adus de limbaj, oricare ar fi el. Semnificatul e fără echivoc, e Unul, acolo vizibil, ostensiv, pe când litera necesită interpretare, și orice hermeneutică e ipotetică, postumă prezenței vii a trupului. Arbitrară prin natura ei, litera ucide, lasă lucrurile încremenite enigmatic în urme incerte; Duhul face viu, desfășoară un spectacol vizibil în procesualitatea lui evidentă și revelatoare. Iisus e Dumnezeu în Duhul, lucrează pe față, la lumină, El vorbește, face minuni, vindecă, învață, mustră, moare și învie, oferindu-se total ochilor lumii. Nu de dispreț față de cultura scrisă e vorba în precauția lui de-a scrie, ci de punerea ei între paranteze, de inutilitatea ei în prezența vie a referinței universale. Dacă există un mister, un adevăr echivoc, acela e Iisus însuși, parabolă supremă și semnificant unic al propriului său periplu istoric. Într-o apocrifă, *Evanghelia lui Pseudo-Matei*, Iisus copil îi spune unui profesor iudeu la care-l adusese Iosif, pentru primele lecții școlare:

„Tu, care citești Legea și o cunoști, rămâi în Lege; eu însă eram înaintea Legii. Deși crezi că nu ai pereche în știință, vei fi învățat de mine, pentru că nimeni în afară de mine nu te poate învăța altceva decât ceea ce ai spus tu”. Și tot acolo, Iisus citește dincolo de text: „a început să citească nu ce era scris în carte, ci ceea ce-i dicta Duhul Dumnezeuului Celui viu”. El se vestește pe Sine, într-o circularitate a semnificării, de față cu semnificatul încarnat în semnificant. Numai după „plecarea” din timp, prezența celui ce „era înaintea Legii” și o întrupa vibrant a trecut într-o tradiție vorbită, comunicabilă oral, o vreme, scris, în cele din urmă. Biserica s-a constituit treptat pe cuantificarea echivocă a prezenței lui Iisus în cuvântul scris, în Evanghelii. Dumnezeuul absent privirii trece în istorie din *a fi* în *a fi simbolizat* (reprezentat, scris, cuvântat, interpretat), lăsând iarăși, ca în vechiul text al Legii, libertatea interpretării. Dincolo de moarte sau în urma căderii cortinei peste lumea aceasta, ne vom întoarce la momentul lapidării femeii adultere. Scrisul și orice alt fel de reprezentare interpretabilă vor fi, atunci, inutile, afară, poate, de cele scrise în „Cartea Vieții” din *Apocalipsă*.

Revenind la textul *Evangheliei lui Ioan*, ni se spune că Iisus a scris pe pământ în timp ce a vorbit. Nu se știe ce a scris cu degetul, nici măcar dacă a scris ceva sau doar și-a însoțit printr-un gest banal cuvintele adresate fariseilor și cărturarilor care îi reaminteau prescripțiile Legii. Presupunând că a scris (și aceasta e presupunerea mea fundamentală), observăm că Iisus le-a răspuns, de fapt, printr-un joc de-a adevărul celor scrise, la afirmația textului peremptoriu care era Scriptura ebraică: „Moise ne-a poruncit în Lege”. Cu o continuare exactă a faptei ce face obiectul prescripției: „... ca pe unele ca acestea să le ucidem cu pietre”. Solicitarea interpretării acestei porunci consemnate autoritar e imperativă: „Dar Tu ce zici?”. Răspunsul lui Iisus deschide un cerc hermeneutic, care pleacă dinspre litera moartă a Legii spre lectorul ei viu, și înapoi. E adevărat ce s-a scris în Lege, dacă cel ce se conformează adevărului scris e fără de păcat. Înțelegerea

adevărată a textului presupune un suflet curat și fără acestea destinatarul textului nu va putea arunca primul piatra. Libertatea interpretării celor scrise duce la și pleacă dinspre sinele adânc al interpretului, lăsând loc inclusiv unui rezultat greșit (a ști că ești păcătos și totuși a arunca piatra sau chiar a nu ști dacă ești sau nu păcătos). Arbitrarul semnificării, echivocul sensului și subiectivitatea interpretării nu pot fi depășite decât prin adâncirea liberă de greutate spirituală a referinței. Iar răspunsul acesta Iisus îl însoțește imediat de repetarea scrierii cu degetul pe pământ, arătând cât valorează cele scrise alături de o conștiință acută a adevărului din ele. Fără Duhul deciziei libere și atente a relației dintre sinele cititorilor și text, litera e moartă. Prezența lui Iisus acolo, între interpreții Legii și victima lor, e revelatoare: fariseii și cărturarii, afectați de prezența autoritară, se retrag în ordinea vârstei, lăsând-o pe femeie singură, în fața Învățătorului. Dintr-o dată, au înțeles că nu e nimeni dintre ei fără de păcat și că acesta e adevărul celor scrise. Acesta e adevărul, și Cel care l-a revelat e întruparea lui vizibilă. În preajma Lui, oricare alt adevăr, inclusiv al textului scripturistic, devine tau-tologic. De aici, ironia inofensivă a scrierii cu degetul, pe pământ. În paralel cu verbul viu, adevărul celor scrise trece în umbră, acoperit de zgura timpului și de zgomotul hermeneuticilor umane. Vântul a aruncat nisip îndată peste semnele degetelor marelui Învățător galileean, contemporanii au călcat locul și nimeni nu a văzut ce a scris. S-a păstrat doar gestul, iradiant formal, în relatarea târzie a unuia dintre cei care l-au văzut.

Lămuririle din predica lui Iisus (*Ioan*, 8.12-19), după trimiterea și musturarea blândă a vinovatei, continuă pe aceeași temă a raporturilor dintre text și adevărul său, dintre absența echivocă a unui adevăr ucis în literă, adică, și prezența apocaliptică – atât în sens revelatoriu, cât și apodictic-definitiv – a unui Adevăr viu. Mai întâi, metafora luminii, *id est* a înțelegerii depline: „Eu sunt Lumina lumii; cel ce îmi urmează Mie nu va umbla în întuneric, ci va avea lumina vieții”.

Apoi, prevalența prezenței Cuvântului întrupat ca Dumnezeu asupra cuvântului ca absență fizică, rămas într-o simplă referință textuală (fariseii afirmaseră că nu te poți mărturisi pe tine însuși și mărturia ta să fie adevărată): „Chiar dacă Eu mărturisesc despre Mine Însumi, mărturia Mea este adevărată, fiindcă știu de unde am venit și unde Mă duc”. Ignoranța deplină a interpreților oricărei mărturii, scrise sau nu, e înlocuită de spectacolul Cuvântului ca interpret absolut și autorevelator. El nu are de judecat nimic, pentru că El este pur și simplu Adevărul, în a cărui prezență luminoasă oamenii se judecă singuri: „Voi judecați după trup; Eu nu judec pe nimeni. Și chiar dacă Eu judec, judecata Mea este adevărată, pentru că nu sunt singur, ci Eu și Cel ce M-a trimis pe Mine. [...] Eu sunt Cel ce mărturisesc despre Mine Însumi și mărturisește despre Mine Tatăl, Cel ce M-a trimis”. Disocierea între doi „autori” ai mărturisirii, „Eu” și „Tatăl”, e didactică, ea se conformează logicii umane și scripturistice a testului de adevăr, care avea nevoie de cel puțin două suporturi, de două mărturii. În fapt, „Eu” și „Tatăl” sunt aceiași, în Duhul, lucru pe care ascultătorii predicii nu aveau cum să-l știe. „Nu Mă știți nici pe Mine, nici pe Tatăl Meu, dacă M-ați ști pe Mine, ați ști și pe Tatăl Meu”, spune Iisus, și aceasta e una din multele variante ale precizării că „Eu și Tatăl Meu una suntem” (*Ioan*, 10.30) sau că „Tatăl este în Mine și Eu în Tatăl” (*Ioan*, 10.38). Cercul hermeneutic s-a închis, atunci, pe urmele pașilor îndepărtați ai unei adulterine, așa cum se-ntâmplase și în alte dăți. Cel ce a dat Legea este însăși Legea, fiind deasupra ei, iar adevărul Legii scrise de veacuri nu mai e echivoc, ci prezent acolo – un Om care se poate juca oricând de-a scrisul. El a mărturisit despre Sine și mărturia Lui era adevărată, căci El întrupa Adevărul, Unul, Eternul, Același din veac cu Cel care-L trimisese. Făcuse, însă, o excepție, însemnase cu degetul pe pământ, prevenind un supliciu. Mușea atunci cuvântul în fața Cuvântului, pierrea atunci litera incizată în preajma Cuvântului viu. Pietrele ar fi putut să ucidă, atunci, dar n-au făcut-o, pentru că adevărul Legii

scrise i-ar fi ucis și pe judecători, odată cu victima lor. Găsim într-o altă apocrifă, *Evangelia după Toma*, efectul devastator al ultimei referințe, al rostirii Cuvântului. Iisus îl ia acolo deoparte pe Toma și-i spune tainic ceva. Revenit la tovarășii lui, ei îl întreabă ce i-a spus Învățătorul. „Dacă v-aș zice unul din cuvintele pe care mi le-a spus, ați lua pietre și le-ați arunca în mine și un foc ar ieși din pietre și v-ar mistui”, le-a răspuns. Tipologic asemănător cu cel de la Ioan, contextul, la Toma, operează o schimbare simbolică: pietrele nu mai pedepsesc o interpretare greșită, ci auzirea însăși a Sensului. Și acesta nu trebuie să rămână scris nicăieri.

Iisus a venit pe pământ, a venit și a scris, o singură dată. Până-L vom revedea, Îi vom căuta prezența în veșnica absență a celor scrise, până la sfârșitul lumii.

O întâmplare din Betania

Praemissa:

Textele spun tot atâtea lucruri câte lasă nespuse, acesta e un principiu hermeneutic fundamental. Textele au marginea lor de tăcere, rama lor apofatică, constituită, pe de o parte, din totalitatea conexiunilor referențial-simbolice pe care le degajă ele de la sine, rupte de intențiile autorului lor, iar pe de alta, de diversitatea supozițiilor pe care le fac lectorii. Cu toții, subiectivi. Când textele sunt aureolate de alte contexte decât simpla lor înțelegere, marginea de tăcere e mai mare, mai misterioasă. E cazul textelor religioase, a căror interpretare în diacronie poate alcătui harta polimorfă a unei credințe. Textele religioase alcătuiesc o „Carte a cărților” în măsura în care răspund la mult mai puține întrebări decât ar fi de pus. Un text religios nu are concluzie, pentru că nu e niciodată definitiv și e concurat mereu de suprainterpretări și de apocrife. Un text religios, ca și unul literar, nu e niciodată înțeles, el e mai degrabă crezut.

Ratio:

Iisus a săvârșit, se știe, trei învieri din morți. Cel puțin așa ne spun cele patru *Evangelii* canonice. Au fost printre cele mai spectaculoase minuni ale sale, dacă se poate spune așa, pentru că vindecările, deschiderile de ochi, înmulțirile de pâini și pești, ghicirile, mersul pe apă, „schimbarea la față” și celelalte ar fi putut aparține și altora, „spiritualizați” sau

nu, autentici profeți sau simpli scamatori (oare ar fi putut aparține?). Dar a reda viața unor oameni trecuți deja „dincolo” era, într-adevăr, pentru cei prezenți, un eveniment care putea provoca metamorfoze existențiale radicale. Și e probabil că le-a provocat. (Într-o evanghelie apocrifă, a lui Pseudo-Toma, Iisus copil învie, nici mai mult, nici mai puțin decât douăsprezece vrăbii plătuite de el însuși, din noroi moale). Nu vezi în fiecare zi ca o copilă de 12 ani, fiica lui Iair, slujbaş al sinagogii, moartă de câteva ceasuri și întinsă deja pe pat pentru funeralii, să fie prinsă de mână și ridicată, ca din somn, cu un simplu cuvânt. Și nu vezi oriunde ca același învățător straniu să aducă bucurie îndureratei văduve din Nain, înviindu-i singurul băiat pe care tocmai îl scosese din casă, în sicriu. Tot prin cuvânt.

A treia înviere, a lui Lazăr, a fost cea mai impresionantă. Lucrul e dovedit, între altele, și de faptul că Ioan, singurul narator din cei patru care o menționează, notează că mulți dintre cei ce „veniseră” și „văzuseră” au crezut, după aceea, în Iisus. Minunea, inimaginabilă, spontană, împotriva oricărei logici a firii, făcută la vedere, a fost mai convingătoare decât orice predică. Unii din cei ce asistaseră la ea se vor număra printre purtătorii de ramuri, la intrarea lui Iisus în Ierusalim. Avea să urmeze propria Sa înviere, decisivă, ca probă a credinței, și ferment esențial al întregului creștinism. Lazăr e doar ocazia unei trepte, o etapă, o arvună a marii Învieri de după răstignire.

Lazăr era fratele Martei și al Mariei, femeii care se alipiseră de grupul adoratorilor lui Iisus și la care el ținea foarte mult. Vestea că Lazăr fusese bolnav și că sfârșise îl face pe Iisus să-și schimbe drumul spre Ierusalim și să se abată spre Betania, spunându-le tuturor: „Lazăr, prietenul nostru, a adormit! Mă duc să-l trezesc!”. Jocul semantic între „moarte”, „somn”, „credință” și „trezire” dezvăluie, subtil, străfundurile inextricabile ale convertirii prin vederea unei minuni copleșitoare. Iisus spune „Lazăr a murit” și „mă bucur pentru voi, ca să credeți că n-am fost acolo”, iar Martei, ieșită în în-

tâmpinare, îi zice „fratele tău va învia” și „dacă vei crede, vei vedea slava lui Dumnezeu”. Toma adaugă „să mergem și noi și să murim cu el”, pe când cei prezenți acolo, la fața locului, se întreabă, îndoielnici, dacă cel care a deschis ochii orbului n-ar fi putut face astfel încât Lazăr să nu fi murit. Aglutinant, semantica învierii, ca eveniment primar al creștinismului, se manifestă aici, în sătucul de dinaintea Ierusalimului, într-o încrucișare misterioasă de sentințe semnificative, rostite de corul tuturor participanților, de la protagoniști la simpli privitori.

Imposibilitatea *de iure* a readucerii lui Lazăr printre cei vii este evidentă: e mort de patru zile, e pus deja în mormânt, miroase. Iisus e avertizat de acestea în momentul în care poruncește să se ridice piatra grotei unde fusese îngropat. Ni-i și imaginăm pe spectatorii curioși murmurându-și deplina convingere că nu se mai poate face nimic, că e prea târziu, că în rândul oamenilor obișnuiți nu se poate petrece vreo schimbare a stării de lucruri, că un om mort de patru zile e definitiv un om mort. Marta și Maria își frământă mâinile, printre lacrimi, amestecând speranța și încrederea în El cu disperarea, cu resemnarea. Dar învățătorul își ridică ochii la cer, mulțumește Tatălui că i-a ascultat rugămintea și de data asta și strigă, „cu glas mare”, după ce piatra de la gura mormântului fusese ridicată: „Lazăre, vino afară!” Urmarea e stupefiantă, inclusiv pentru lectorii „credincioși” ai textului: Lazăr iese legat la mâini și la picioare cu fâșii de pânză și cu mahrama acoperindu-i fața, adică exact așa cum îl pregătiseră, ritual, rudele, înfășurat ca o mumie în bandaje de in, îmbibate cu uleiuri aromate. Lazăr din Betania, mort de patru zile, intrat în putrefacție, imobilizat de panglici, îmbălsămat de unsori pășește afară, târându-și costumul funebru ca pe-o piele veche, demnă de lepădat. Lazăr din Betania înviase. Strigăte, murmure, exclamații înfricoșate, căderi în genunchi, jurăminte, Marta și Maria precipitate, oscilând între a-și îmbrățișa fratele sau pe binefăcătorul lor. El știa că Tatăl

întotdeauna îl ascultă, acum mai ales ca să creadă mulțimea că El e Hristosul, că e Fiul, Cel așteptat.

Mai târziu, tot în Betania, puțin înainte de Paștele evreiesc (deci de răstignire), Iisus ia cina, cu Lazăr și Marta, iar Maria îi unge picioarele cu părul ei, plin de nard parfumat. Iisus însuși se pregătește să moară și să învieze, după trei zile, ieșind dintr-o grotă pecetluită. Exact ca cea a lui Lazăr, aproape la fel cu el. Despre aceasta toți evangheliștii au povestit.

Conclusio:

Ce a trăit Lazăr în cele patru zile, în mormânt? A povestit despre asta? Ce a spus prima dată, după ce a ieșit? Cine i-a ridicat piatra de la mormânt lui Lazăr? Dar lui Iisus? Ce a devenit, apoi, Lazăr, până la moartea sa, a doua? Cum a privit învierea lui Iisus? A înțeles ungerea Lui, la masă? A rămas un creștin fervent?

N-am fost, atunci, în Betania, nu aveam cum. Deci n-am crezut fiindcă am văzut, ca ceilalți, ci am crezut fiindcă am citit. Sunt un om care am avut în față un text.